

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000052

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-01-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ткаченко Ольга Тимофіївна

2. Olha T. Tkachenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2770-832X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 053 Психологія

Дата захисту: 20-02-2026

Спеціальність за освітою: 053 Психологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 11636

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.51

Тема дисертації:

1. Формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами
2. Formation of psychological readiness of teachers for inclusive education of children with special educational needs

Реферат:

1. Мету дисертаційного дослідження реалізовано шляхом вирішення комплексу наукових завдань, спрямованих на комплексне теоретико-емпіричне вивчення феномену психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. У процесі виконання дисертаційної роботи здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до визначення сутності поняття «психологічна готовність», систематизовано існуючі теоретичні концепції та класифікації, уточнено зміст, структуру й компоненти цього феномена у контексті професійно-педагогічної діяльності. Обґрунтовано роль психологічної готовності педагогів у забезпеченні ефективності інклюзивного освітнього процесу та створенні сприятливого соціально-психологічного клімату інклюзивних класів. У межах дослідження побудовано й

детально описано структурно-функціональну модель психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання, у якій виділено когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий, комунікативний, рефлексивний компоненти, що забезпечують цілісність і функціональність готовності як системного утворення. На основі цієї моделі проведено емпіричне дослідження актуального стану сформованості психологічної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти, визначено особливості прояву окремих її компонентів та виявлено внутрішні зв'язки між ними. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше теоретично обґрунтовано та емпірично підтверджено вплив рівня сформованості психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами на соціально-психологічний клімат інклюзивного класу; розроблено та апробовано авторську тренінгову програму розвитку психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, що забезпечує цілісний розвиток її структурних компонентів; запропоновано інтегративну структурно-функціональну модель психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання, яка поєднує когнітивний, мотиваційний, емоційний, вольовий, комунікативний, рефлексивний, методичний, командний, інноваційний компоненти; виявлено стійкі кореляційні зв'язки між рівнем розвитку окремих компонентів психологічної готовності педагогів (емпатії, соціального інтелекту, ціннісно-мотиваційних орієнтацій, емоційної стабільності) та якістю соціально-психологічного клімату інклюзивного класу. Уточнено зміст і сутність поняття «психологічна готовність педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами» як інтегрованого динамічного утворення, що забезпечує адаптацію, професійну ефективність та гуманістичну спрямованість діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища; наукові уявлення про структурну організацію психологічної готовності педагога як системи взаємопов'язаних когнітивних, мотиваційних, емоційних, вольових, комунікативних та рефлексивних компонентів; критерії, показники та рівні сформованості психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання, що дозволяє здійснювати комплексну психодіагностику даного феномену; уявлення про психолого-педагогічні умови ефективного формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання через системний тренінговий вплив. Набули подальшого розвитку уявлення про психологічну готовність як фактор професійної адаптації педагога в інклюзивному середовищі та чинник оптимізації міжособистісних стосунків у класі; концептуальні засади психологічного супроводу педагогів у процесі впровадження інклюзивної освіти, зокрема через застосування активних методів групової роботи; теоретичні положення щодо взаємозв'язку між емоційно-комунікативними характеристиками особистості педагога (емпатією, толерантністю, соціальним інтелектом) та ефективністю його професійної діяльності в інклюзивному класі; підходи до формування психологічної готовності педагогів як цілісного багаторівневого утворення, що розвивається в процесі професійного становлення й постійного вправлення у професійній діяльності. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методики комплексного діагностування рівня психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами; розробці, реалізації та перевірці ефективності авторської тренінгової програми розвитку психологічної готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти; можливості практичного використання отриманих результатів фахівцями психологічної служби, педагогами інклюзивно-ресурсних центрів, викладачами закладів вищої освіти під час підготовки майбутніх учителів, а також у системі післядипломної освіти – для підвищення кваліфікації педагогічних працівників і формування у них компетентності до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

2. The aim of the dissertation research was implemented by solving a set of scientific tasks aimed at a comprehensive theoretical-empirical study of the phenomenon of psychological readiness of teachers for inclusive education of children with special educational needs. In the process of carrying out the dissertation work, a thorough analysis of scientific approaches to determining the essence of the concept of «psychological readiness» was carried out, existing theoretical concepts and classifications were systematized, the content, structure and components of this phenomenon were clarified in the context of professional and pedagogical activity. The role of psychological readiness of teachers in ensuring the effectiveness of the inclusive educational process and creating a favorable socio-psychological climate of inclusive classes was substantiated. Within the framework of the study,

a structural-functional model of teachers' psychological readiness for inclusive education was constructed and described in detail, in which basic (cognitive, motivational, emotional-volitional, communicative, reflective) and additional components were identified that ensure the integrity and functionality of readiness as a systemic formation. Based on this model, an empirical study of the current state of formation of psychological readiness of teachers of general secondary education institutions was conducted, the features of the manifestation of its individual components were determined and the internal connections between them were revealed. The scientific novelty of the results obtained lies in the fact that for the first time the influence of the level of formation of teachers' psychological readiness for inclusive education of children with special educational needs on the socio-psychological climate of an inclusive class has been theoretically substantiated and empirically confirmed; an author's training program for the development of teachers' psychological readiness for inclusive education of children with special educational needs has been developed and tested, which ensures the holistic development of its structural components; an integrative structural-functional model of teachers' psychological readiness for inclusive education has been proposed, which combines basic (cognitive, motivational, emotional, volitional, communicative, reflective) and additional (methodical, team, innovative) components; stable correlations were found between the level of development of individual components of teachers' psychological readiness (empathy, social intelligence, value-motivational orientations, emotional stability) and the quality of the socio-psychological climate of the inclusive class. The content and essence of the concept of «psychological readiness of teachers for inclusive education of children with special educational needs» as an integrated dynamic formation that ensures adaptation, professional efficiency and humanistic orientation of activity in an inclusive educational environment were clarified; scientific ideas about the structural organization of a teacher's psychological readiness as a system of interconnected cognitive, motivational, emotional, volitional, communicative and reflective components; criteria, indicators and levels of formation of teachers' psychological readiness for inclusive education, which allows for a comprehensive psychodiagnostics of this phenomenon; understanding of the psychological and pedagogical conditions for the effective formation of teachers' psychological readiness for inclusive education through systemic training influence. Further developed ideas about psychological readiness as a factor of professional adaptation of a teacher in an inclusive environment and a factor in optimizing interpersonal relationships in the classroom; conceptual principles of psychological support for teachers in the process of implementing inclusive education, in particular through the use of active methods of group work; theoretical provisions on the relationship between the emotional and communicative characteristics of a teacher's personality (empathy, tolerance, social intelligence) and the effectiveness of his professional activity in an inclusive classroom; approaches to the formation of psychological readiness of teachers as a holistic multi-level formation that develops in the process of professional formation and constant practice in professional activity. The practical significance of the results obtained lies in the development of a methodology for comprehensively diagnosing the level of psychological readiness of teachers for inclusive education of children with special educational needs; the development, implementation and verification of the effectiveness of the author's training program for the development of psychological readiness of teachers for work in inclusive education; the possibility of practical use of the results obtained by specialists in the psychological service, teachers

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Інформаційні та комунікаційні технології

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Ткаченко О.Т. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти в умовах євроінтеграції України. Вісник Львівського національного університету. Серія психологічні науки. Спецвипуск. 2022. С.102-109. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.14>

- Ткаченко О.Т. Психологічна готовність вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія». 2024. Випуск 11 (45). С.1643-1650. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11\(45\)-1643-1650](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11(45)-1643-1650)
- Ткаченко О.Т. Індивідуально-психологічні кореляти когнітивного компоненту психологічної готовності педагогів до інклюзивного навчання. Перспективи та інновації науки. 2025. Випуск 6 (52). С.1550-1557. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1550-1567](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1550-1567)
- Ткаченко О.Т. Психометричні характеристики авторської методики оцінки готовності вчителів до інклюзивного навчання. Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія». 2025. №11 (51). С.1803-1810. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-1803-1810](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-1803-1810)
- Ткаченко О.Т. Мотиваційна готовність вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Наука і освіта. 2025. №3. С.54-59. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2025-3-7>
- Ткаченко О.Т. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Вісник Донецького національного університету. 2022. Випуск 1(1). С.79-86. DOI: [https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1\(1\).11](https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1(1).11)
- Ткаченко О.Т. Інклюзивна освіта в країнах ЄС. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених і студентів XII Глухівські наукові читання – 2022 «Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (7-8 грудня 2022 р.). Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2022. С.211-214. URL: https://tpgnpu.ho.ua/images/vidavnictvo_new/2022/7_8-12-2022/Materiali_Hlukhivski_chit-7_8-12-2022.pdf
- Ткаченко О.Т. Негативні психічні стани та їх наслідки у дітей з особливими потребами: стратегії допомоги під час війни. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України» (30 листопада 2022 р.). Харків: Національна академія НГУ, 2022. С.198-201. URL: https://books.ndcnangu.co.ua/Konfertmcii/Konf_NANGU_30.11.2022.pdf
- Ткаченко О.Т. Навчання дітей з особливими освітніми потребами у воєнний час. Global Society in Formation of New Security System and World Order: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference (July 27-28, 2023). Дніпро: FOP Marenichenko V.V., 2023. С. 394-396. URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/08/Conference-Proceedings-July-27-28-2023-1.pdf>
- Ткаченко О.Т. Інклюзія в освіті: психологічні чинники. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Євроінтеграція в мистецтві, науці та освіті: досвід, перспективи розвитку» (7 лютого 2024 р.). Латвія, Клайпеде: Клайпедський університет, 2024. С.294-297. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49416/1/Y_Romanenkova.pdf
- Ткаченко О.Т. Соціально-психологічні форми організації інклюзивного навчання. Міжнародна наукова конференція «Передумови педагогічної та психологічної науки» (3-4 жовтня 2024 р.). Рига, Латвія: «Baltija publishing», 2024. С.28-31. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-478-8-7>
- Ткаченко О.Т. Діагностика психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості: теорія, досвід, практика» (25-26 квітня 2024 р.). Одеса: Університет Ушинського, 2024. С.182-190. URL: https://www.pdpu.edu.ua/images/2024/konferencii/vseukr/akt_p_psih/zbirnyk.pdf
- Ткаченко О.Т. Психологічні особливості підвищення якості життя дітей з особливими освітніми потребами в сучасному українському суспільстві. Exploring Quality of Life Amid Global and Local Transformations: monograph. Tadeusz Pokusa, Tetyana Nestorenko, Dominika Kalita (eds.). Opole: Publishing House ANS-WSZiA, 2024. С.193-200. URL: <https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2025/01/Exploring-Quality-of-Life-Amid-Global-and-Local-Transformations.pdf>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0124U000215

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Казанжи Марія Йосипівна

2. Mariia Y. Kazanzhy

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8316-1288

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Омельченко Ірина Миколаївна

2. Iryna M. Omelchenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4698-0273

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Подоляк Наталія Михайлівна
2. Nataliia M. Podoliak

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Саннікова Ольга Павлівна
2. Olha P. Sannikova

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3961-2103

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кримова Наталія Олексіївна
2. Nataliia O. Krymova

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3845-955X

Додаткова інформація:

